

איתמר בן-אב"י והכמיהה למנהיג ממוסוליני לז'בוטינסקי

עוזי אלידע

מצאה בחזרתה שעל עולם העיתונות המקומית מושל עיתון חדש בשם **הארץ**. בן-יהודה ובנו בן-אב"י הצטרפו למערכת העיתון, אולם לא הייתה להם כוונה להישאר שם זמן רב. הם סברו ששמורה להם זכות ראשונים להנהיג את עולם העיתונות גם בעידן המנדטורי, ולפיכך הקימו באוגוסט 1919 עיתון חדש בשם **דואר היום**.²

בין אנשי **הארץ** לאנשי **דואר היום** הפרידה תהום. אנשי **הארץ**, שכוננו בידי מתנגדיהם "אסכולת אודסה", דגלו בכתיבה עיתונאית רצינית ואחראית המתרכזת באירוע הפוליטי-דיפלומטי, הכלכלי והתרבותי, והמשלבת כתיבה עיתונאית "פקטואלית", עובדתית יבשה, עם מאמרי הגות ופולמוס. בן-יהודה ובן-אב"י, לעומתם, ביקשו לחקות את עיתונות ההמון האירופית. בעידן העות'מאני עוצב **הצבי** במתכונת **הפטי ז'ורנל** הצרפתי. דהיינו עיתון דרמטי, סנסציוני, רועש, עם כותרות גדולות, סגנון נרטיב-ספקטקולרי הנוטה להגדיל ולהעצים את האירוע, המעדיף אוצר מילים רגשי-יצירי המלווה בסימני קריאה ושאלה. זאת בניגוד לכתיבה הרציונלית, היבשה והמאופקת של עיתון **הארץ**. גם בעידן המנדטורי עיצב בן-אב"י, שהפך עתה לדמות העיתונאית הדומיננטית במשפחה, את עיתונו החדש במתכונת עיתונות הסנסציה האירופית, אם כי עתה הוא העדיף את המודל הפופולרי הבריטי, ולכן קרא לעיתונו על שם הצהובון הלונדוני רב התפוצה, **הדיילי מייל**. בן-אב"י גם אירח בפברואר 1922 את בעל העיתון הבריטי, הלורד נורדקליף (Northcliff), בעת ביקורו בירושלים.³

אבל בן-אב"י ואנשי **דואר היום** הבדילו עצמם מאנשי **הארץ** מסיבות נוספות. בין היתר הם ראו בקבוצת העיתונאים שניהלו את **הארץ**, כמו ניסן טרוב, משה פרלמן, לייב יפה ומאוחר יותר משה גליקסון, אוסף של עולים חדשים שייבאו את תרבות הגולה הפחדנית והאפולוגטית לארץ. לעומת זאת הם ראו בעיתונם, **דואר היום**, קודם כול את דוברם האותנטי של ילידי הארץ.

כבר במאמר שפתח את גיליונו הראשון של **דואר היום**, "תכניתנו",⁴ ב-8 באוגוסט 1919, הגדיר העיתון את קהל היעד שלו כציבור של ילידי הארץ השואף לחיים "בריאים ונורמליים": "שהרי רוצים אנחנו לחיות מתחת תכלת שמינו, מעל לראשי הררינו, אל נענוע ימינו ונחלינו, בין חרבות עברנו, בנייני עתידינו וליד גפנינו ותאנתינו, רוצים גם אנחנו

בתחילת אוקטובר 1923 יצא איתמר בן-אב"י את הארץ והפליג דרך אלכסנדריה לאמריקה כדי לאסוף כספים עבור חברת "הסולל", החברה המו"לית של עיתונו **דואר היום**. בדרך הוא עצר בנמל ברינדיזי האיטלקי, שם הוא עלה על רכבת לרומא. הוא תכנן להישאר באיטליה כמה ימים, אולם בסופו של דבר שהה בה כשלושה שבועות.

כשבועיים לאחר נסיעתו, ב-17 באוקטובר 1923, הופיעה בעיתון **דואר היום** ידיעה מיוחדת שהועברה במברק: "מר איתמר בן-אב"י עורכו הראשי של עיתון **דואר היום** נתקבל לראיון ממושך על ידי האדון מוסולוני ראש הממשלה האיטלקית. מוסוליני שאל על המצב בא"י ושמע בהתעניינות מרובה את הפרטים שנמסרו לו על ידי בן-אב"י. האדון מוסוליני הזמין את האדון בן-אב"י לבוא אל חגיגת הפשיסטים שתערך ברומא ב-30 לחודש הנוכחי לרגלי יום השנה לכניסת הגדודים הפאשיסטיים לעיר הבירה".⁵

בעקבות הזמנת מוסוליני החליט בן-אב"י להאריך את שהייתו באיטליה והתלווה לדו"צה למסע ברחבי איטליה ברכבת מיוחדת לציון שנה לצעדת החולצות השחורות על רומא. המסע סוקר בידי בן-אב"י בעיתונו **דואר היום** בפירוט רב. נוסף על מברקים קצרים, הוא שלח לעיתון סדרה של שש כתבות ארוכות בדואר-יים, שתיארו את המסע של מוסוליני בצפון איטליה ומרכזה, ואת הדיאלוג שניהל הדו"צה עם המוני האיטלקים שבאו לקבל את פניו. הכתבות שנכתבו בין 17 באוקטובר ל-3 בנובמבר 1923, פורסמו בארץ באיחור של כ-12 יום בין 29 באוקטובר ל-18 בנובמבר 1923.

במאמר זה אנתח את האופן שבו סיקר בן-אב"י את מסעותיו עם מוסוליני. דרך כתבות אלה נבחן מה היה יחסו של בנו של "מחיה השפה העברית", אליעזר בן-יהודה, לאביה המייסד של התנועה הפאשיסטית האיטלקית ולאידאולוגיה שלו, ואם היו ליחסו זה השלכות על תפיסתו את המנהיגות הציונית הרצויה.

"חיים בריאים ונורמליים"

בקיץ 1919 חזרה משפחת בן-יהודה לירושלים לאחר גלות בת ארבע שנים בארצות הברית. המשפחה ששלטה בעולם העיתונות העברית בתקופה העות'מנית באמצעות עיתונה היומי **הצבי** (שהפך להאור),

הארץ הבריאים הנקיים מקומפלקסים הם הצריכים לעמוד ולהנהיג את התחייה והלידה מחדש, הרגנרציה של העם העברי המתכנס בציון. שנות פרדוקסלי מצא כן ראוי"א בתנועה הפאשיסטית האיטלקית כתחילת עם בריא החוזר לשורשי ההיסטוריים.

"מוסוליני - שם איטלקי כל כך..."

עיתון דואר היום החל להתייחס בהרחבה למוסוליני ולאיטליה הפאשיסטית מיד לאחר השתלטות תנועה זו על איטליה בסוף אוקטובר 1922. למחרת פרסום הידיעה על מינויו של מוסוליני לראש ממשלה בידי המלך ויקטור עמנואל השלישי, ב-1 בנובמבר 1923, כתב כך אב"א מאמר ארוך ששאל את הכותרת "מוסוליני". כבר בפתח המאמר הוא התייחס אליו באהדה רבה וציין שעצם הגיית שמו של המנהיג האיטלקי מצלצל איטלקיות: "שם איטלקי כל כך בהברות המרובות, שם הפועל פועלת קסמים על המאזנים אותו באיטלקית". כן ראוי"א סיפר במאמרו ששנה קודם לכן, 1921, הוא ביקר ברומא ונקלע להפגנה פאשיסטית גדולה ליד מצבת הזיכרון לוויקטור עמנואל השני. במקום הצטופף קהל רב סביב כמה מאות צעירים פאשיסטים לבושי שחורים שדגלי איטליה בידיהם. הם קראו בקצב אחד בשמו של מנהיגם, ואז הגיח מאחד מבתי הקפה הסמוכים איש קטן קומה בעל עיניים שחורות גדולות ובורקות ונשא נאום רב עוצמה לפני אלפי המאזינים המשולהבים: "מנאם קצר ונוהם כנהר הררים. קריאתו האחרונה: איטליה תהיה שוב רומא, או שלא תהיה כלל". כן ראוי"א הביע אהדה למוסוליני מכמה סיבות. ראשית מפני שמטרתו הייתה "הצלת איטליה הצעירה מזעזועי המלחמה ועמעמלי הבולשביקים הקיצוניים". כן ראוי"א תיעב את הבולשוויקים וראה בהם סכנה לקיומה

עם מוסוליני
הוא עתה נפגש כל ימינו...
האין מן המוסוליני כל חן?
הוא עתה נפגש כל ימינו...
האין מן המוסוליני כל חן?

כרכבת הנשיא
הנה נחלתנו...
הנה נחלתנו...
הנה נחלתנו...
הנה נחלתנו...

התנועה הפאשיסטית הישראלית
היא נאמרת...
היא נאמרת...

היא נאמרת...
היא נאמרת...
היא נאמרת...
היא נאמרת...

לחיות את חייו המאזורים חופשיים מכל עיקר היצוינות המשותרים מכל השפעה גלוטית האוכלת וברמינו, הריאתם אותנו על ספסלי בית הספר ולידי המסחר כן ראוי"א הפליג בתיאור הרומנטי של לידה הארץ: "הפגשתי בנו ברחובותינו ובכרמינו, הריאתם אותנו על ספסלי בית הספר ולידי המסחר זה אלק שמונה מאות וחמישים שנה [...] בני ארץ ישראל הרעננה - הנה אנחנו".

העיתון ה"בריא" נוצר אפוא עבור ארץ ישראל חדש זה. עיתון מסוג זה צריך להיות משוחרר מכל תסביך "גלות", ולשקף בסגנונו ובנושאי טיפולו את הרוח הנפז וההנפז ואת השורשיות המקומית של ילידי הארץ. בעוד מתנגדי כן ראוי"א מאז העידן העותמאני נהגו לאפיין את סגנון כתיבתו כ"צהוב", סגנון הכתיבה שכונה בפי אנשי הארץ "צהוב", נחפס בעיני כן ראוי"א וכתרוו כבריא וכנורמלי. ילידי

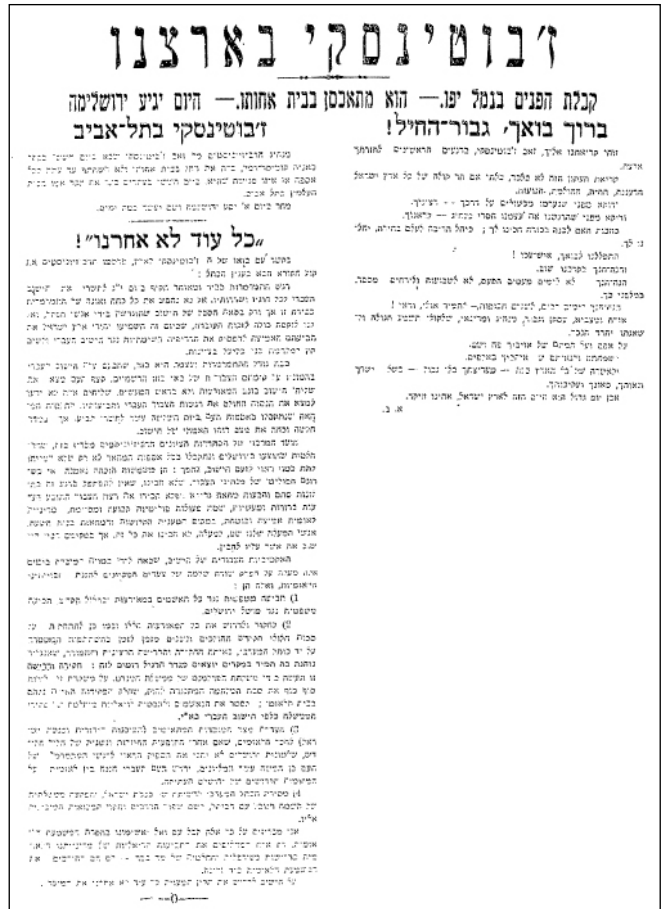
האיטלקי. לפיכך כאשר במאסר 1923 הגיע לביקור בירושלים עורך העיתון האיטלקי הנפוץ לה **טריבונה**, שהיה מקורב למוסוליני, שימש בן־אב"י כמארחו הרשמי. בין השניים נקשרה ידידות אמיצה והאורח הבטיח לבן־אב"י שיסדר לו ראיון עם מוסוליני כשיגיע לאיטליה.⁸ בתחילת אוקטובר 1923 החליט בן־אב"י לנצל את נסיעתו לאמריקה כדי לעצור ברומא ולנסות לראיין את מוסוליני. הוא סיפר בזיכרונותיו שביציאתו מנמל אלכסנדריה שלח מברק לעורך לה **טריבונה** וביקש שיארגן לו ראיון עם הדוצ'ה. לטענת בן־אב"י הוא עדכן לפני יציאתו את ד"ר דוד אידר, ראש המחלקה המדינית של ההנהלה הציונית, וזה האחרון עודד אותו לקיים את הפגישה. לאחר שקיבל תשובה חיובית מעורך לה **טריבונה**, הוא ירד כאמור מהאנייה בנמל ברנדיזי ועלה על רכבת לרומא. בתחנת הרכבת בבירה האיטלקית חיכו לו נציגי העיתון האיטלקי ששכרו עבורו חדר באחד המלונות המפוארים ברומא, מלון אקסלסור. באותו ערב הוא אכל שם עם עורך לה **טריבונה** ורעייתו ולמחרת יצא לפגוש במשרד החוץ האיטלקי את הברון ולנטינו, שהיה אחראי לקשרי העיתונות של המשרד ואמור היה לתאם את פגישתו עם מוסוליני.⁹

דואר היום הכין את קוראיו לכתבות של בן־אב"י. כבר ב־16 באוקטובר 1923 פורסם בדואר היום מאמר בשם "שאלת הדברות" (הדיקטטורה בלשונו של בן־אב"י), פרי עטו של יהודה אדמוני. המאמר פיארו ושיבחו את הדיקטטורה האיטלקית. לטענתו, מוסוליני נתן לשלטון הדיקטטורי את מובנו ואת ערכו האמיתי. דווקא השלום הוביל, לדברי המחבר, את איטליה לחורבן, והלאום האיטלקי היה בסכנת התפוררות. העם האיטלקי לא היה מוכן למות לאחר הניצחון ההרואי במלחמה, והנה הופיע מוסוליני ואסף אליו את החלק ה"בריא" של העם, את הנוער אשר אדיר היה חפצו להציל את המולדת. הוא קיבל את השלטון על חוד המהפכה והכריז כי הוא מושל לא בשם מפלגה או עדה אלא בשם כל האומה, דיקטטורה לאומית שנתקבלה בשמחה על ידי העם. אבל אדמוני הדגיש שמדובר בדיקטטורה זמנית, כי מוסולוני החליט, לדבריו, להחזיר לעם את זכויותיו לאחר שתימלט הארץ מהאנרכיה ומהשפלות. הדיקטטורה הפאשיסטית התקבלה איפה על ידי אנשי דואר היום כאמצעי ולא כמטרה.¹⁰

האמצעים הכספיים של בן־אב"י היו מוגבלים, ולכן מיעט לשלוח מברקים לעיתונו. אמנם את הידיעה על המפגש עם מוסוליני שלח במברק, אבל את הכתבה המלאה, כמו את יתר הכתבות על שהייתו באיטליה, שארכה כעשרים יום, שלח בדואר־יים. הכתבה הראשונה נשלחה מרומא ב־17 באוקטובר 1923 אבל פורסמה רק ב־29 בחודש, קרי לאחר 12 יום.

הכתבה ששלח בן־אב"י לעיתונו היא שיר הלל למוסוליני ולפאשיזם האיטלקי. את עיקר התרשמותו מהאיש הציג כבר בפסקה הראשונה: "לא טעיתי במשהו; כפי שדימיתיו, כן ראיתיו, וכפי שחשבתיו כן מצאתיו, איש יוצא מן הכלל. נפש שרק אחת למאה שנה אם לא יותר, תתגלה לעולם התווה בבוהק שכולו אורה."¹¹ מוסוליני הוא אפוא יצור פלאי שבדומה לבן אלוה תתגלה לפתע במלוא תפארתו על פני האדמה כדי להושיע את האנושות.

איתמר בן־אב"י הגיע לרומא בתקופה של משבר בתנועה הפאשיסטית, של עימותים בהנהגת המפלגה על המשך דרכה. הוא דיווח על אווירה של חוסר שקט בבירה האיטלקית, על ויכוחים ערים בשדרות ובבתי הקפה, שם התווכחו הרומאים אם יצליח מוסוליני לשלוט על איטליה.

של תרבות המערב הליברלית. הם איננו, לדבריו, להשליט באיטליה תווה ובוהו ולפיכך רק ארגון היררכי הבנוי במסגרת צבאית קשיחה והנתון תחת מרות מנהיג יחיד רב עוצמה, יכול היה להציל את המדינה האיטלקית. בן־אב"י טען אמנם שהוא תומך בסדר הדמוקרטי הליברלי, אבל סדר זה איננו מתאים לכל עם. לטענתו ישנם עמים, כמו האיטלקים או הרוסים, הזקוקים ליד חזקה כדי למנוע מלחמת אחים. עם זאת הוא התקשה להסתיר את התלהבותו מ"מופעי הרחוב" הפאשיסטיים, מתהלוכות הענק, מהסדר והמשמעת המופתיים, מהאומים התאטרליים הסוחפים של המנהיג ומהלהט הלאומי של התנועה. לתמיכת בן־אב"י בפאשיזם האיטלקי הייתה סיבה נוספת. הוא מספר במאמרו שכמה ימים לאחר נאומו מוסוליני, הוא פגש בו בחברת עיתונאים אחרים בקפה המפואר ארניו שבמרכז רומא, ושם הכריז באוזניהם מוסוליני שהוא קודם כול לאומן איטלקי האוהב בהתמסרות מלאה את אומתו, לכן הוא גם מבין את רגשותיהם הלאומיים של בני עמים אחרים. מסקנתו של בן־אב"י הייתה "שבניצחונה של איטליה הלאומית תלוי יהיה גורלם של הלאומים הקטנים". בן־אב"י האמין אפוא שהתנועה הציונית תוכל להישען על תמיכתה של מדינה איטלקית לאומנית חזקה שתיצור סדר בין־לאומי חדש באגן הים התיכון.¹² בשנת 1923 המשך דואר היום לתמוך במוסוליני ובפאשיזם

לשאלות דרוגה

(מנסוס של פשיטון)

בספר עם כותב של תרגומי שונים
הכוונה היא ל...
לחלוקת המילים...
המילה "קיסר"...

קיסר

(מנחם פרידמן)

המילה "קיסר" היא מילה עברית...
היא נגזרת מן המילה "קיס" שפירושה...
המילה "קיסר" היא מילה עברית...
היא נגזרת מן המילה "קיס" שפירושה...
המילה "קיסר" היא מילה עברית...
היא נגזרת מן המילה "קיס" שפירושה...

המילה "קיסר" היא מילה עברית...
היא נגזרת מן המילה "קיס" שפירושה...
המילה "קיסר" היא מילה עברית...
היא נגזרת מן המילה "קיס" שפירושה...
המילה "קיסר" היא מילה עברית...
היא נגזרת מן המילה "קיס" שפירושה...

הקוסם, אותה ההליכה הזקופה, אותה השאננות הכללית, ואיזה דבר שאי אפשר להביעו במילים ושאתה מרגישו למעשה: חן וחסד הנובעים באישיותו בכל. הן אמנם חסר למוסוליני זה הזקן האשורי והשחור, חסר לו גם הגובה התמיר והגמיש, אך לעומת זאת יש בו כל כך הרבה מן הכוח החיוני שקינן בנפוליאון הראשון, וכל כך הרבה מן התוקף השקול של קיסרי רומא בימי גדולתה.¹³

לאחר הסעודה עבר הדו"צה עם חבר מלוויו לחדר העישון של המלון: "הוא לבוש שחורים, וחזיתו אפורה, וצווארוננו רחב ומבהיק, חזהו נוטה לצד ימינו, וראשו העצום כראש לביא אפריקאי קבוע היטב על כתפיו הרחבות". "בן-ראב"י הוסיף שמוסוליני מאזין לרוב ומדבר מעט, אבל כשהוא פותח את פיו, קול דבריו נשמע מקצה אחד של האולם לקצה השני. ולפתע, ציין בן-ראב"י, נעץ הדו"צה מבטו בו, בבן-ראב"י. נספח העיתונות לחש לבן-ראב"י שבעוד רגע ייגש אליו מוסוליני. "כבר רמזתי לו את מקומו, רק ההור ואל תמסור לעיתונות את כל מה שיאמר לך כי שונא ראינות מוסוליני".

רגע המגשש בין מוסוליני לבין העיתונאי הירושלמי נואר בדרמטיות רבה. לקורא נדמה שהוא צופה בהצגת תאטרון או באחד מאותם סרטים אלמים מלודרטיים שבהם הכול מועצם ומוגזם. בן-ראב"י ברגש מאוד ולבו בחווקה. לאט לאט התקרב לעברו מוסוליני כשלימינו עוזרו הברון רוסו, שלפניו הוצג בן-ראב"י כחצי שעה קודם לכן. זה סימן לבן-ראב"י, שקם ממקומו והתחיל לצעוד לכיוון הדו"צה. "ולתימהון כל הנוכחים, למן הפקידים והאורחים, ועד לקצינים ולמשרתי המלון, הושיט הרומאי הגדול את ידו הרחבה והלוחצת לירושלמי הקטן, בידו החמה והרוגשת; בפעם הראשונה אולי מאז טיטוס על הר הצופים".

כמו בראינות קודמים שהוצגו עיתון, המראיין שאל יותר משנשאל. הוא פנה לבן-ראב"י, "ושחרו שתי עיניו חודר מיד עד לתהומות נפשי". הדו"צה התעניין אם השקט חזר לארץ, אם הבנייה הצינורות מתקדמת. הוא הודה שאיננו מכיר את המודח התיכון, אבל גילה עניין וקיווה שיחסי יהודים עם הערבים ישתפרו. לטענת בן-ראב"י אמר לו מוסוליני "שצריך שימצא הפתרון לשאלתכם הכי בוערת, צריך שערבים ועברים יחיו חיי הבנה והסכמה, רק אז תוכל ארץ ישראל לצעוד קדימה".

בן-ראב"י הסכים וטען שדווקא הימין העברי עושה רבות להתקרבות בין שני העמים. בסוף השיחה הזמין מוסוליני את בן-ראב"י להצטרף אליו ברכבת מיוחדת למסע שהוא אמור היה לערוך ברחבי איטליה לציון שנה לעלייתו לשלטון. כתוצאה מכך האריך בן-ראב"י את שהותו באיטליה לעשרים יום ושהייתו מומנה בידי משרד החוץ האיטלקי. בזיכרונותיו סיפר בן-ראב"י שנוסף על הראיון המהיר בחדר העישון של מלון אקסלסיור הוא קיים למחרת ראיון מקיף יותר עם הדו"צה במשרדו. מכיוון שראיון זה נעשה כנראה בהזמנת ההנהלה הצינונית, הוא לא דווח בעיתון. מוסוליני המשיך לשאול במהלך הראיון את בן-ראב"י שאלות על תכניות התנועה הצינונית. הם שוחחו על תורתו והקודש, לדברי בן-ראב"י, לתחיית השפה העברית כשפה לאומית, והוא אפילו רשם לפני הדו"צה את השם "מוסוליני" בעברית. בסוף הפגישה הביע מוסוליני רצון להיפגש עם וייצמן.¹⁴ נראה אפוא שלמפגש עם מוסוליני הייתה מטרה כפולה: להשיג ראיון עיתונאי, "סקופ" ששום עיתון ארץ-ישראלי לא הצליח להשיג, ולקיים שיחה מדינית שתכשיר את הקרקע למפגשים עתידיים של ראשי התנועה הצינונית עם מוסוליני.

מסעות עם הדו"צ'ה

בן-אב"י הצטרף למסעות מוסוליני באיטליה בסוף אוקטובר 1923. הוא דיווח על מסעותיו בחמש כתבות ארוכות שנשלחו בין 23 באוקטובר ל-3 בנובמבר ופורסמו בדואר היום בין 7 בנובמבר 1923 ל-18 בו. בן-אב"י תיאר בכתבותיו את חגיגות הענק שנערכו לכבוד הדו"צ'ה ואת מסיבות העיתונאים הרבות שהוא קיים במהלך המסע.

תחנתו הראשונה לאחר שיצא מרומא הייתה מילנו. הוא שלח משם שתי כתבות לעיתונו ובהן תיאר בהתלהבות את החגיגות בעיר. מחלון חדרו ברחוב הראשי הוא ראה את אלפי הצעירים והצעירות לבושי השחורים שצעדו בסדר מופתי ושרו שירים לאומניים לצלילי התזמורת. בן-אב"י סיפר שהיום היה יום סגרירי, אבל לפתע הבקיעה השמש ומתוך קהל הצועדים עלתה שאגה אדירה: "מוסוליני". ואכן, היה זה הדו"צ'ה שהצטרף לחוגגים, "לראשו תרבושו הכחול, בסרטי האדומים והזהובים. ושתי עיניו השחורות בולטות בכוח יוצא מן הכלל, להביט אל כל אשר סביבו. ידו הימנית אוחזת ברסן סוסו הצחור כל כך, וסנטרו המרובע מגיד לכל רואיו כי איש ענקים צועד לפניו בגאון"¹⁵. מאוחר יותר תיאר בן-אב"י את ההפגנה ההמונית מול ארמון העירייה. שעה שלמה חיכה למוסוליני המון רב. בן-אב"י עצמו הצליח למצוא, בזכות קשריו וזריזותו, מקום תצפית טוב משם יכול היה לראות את ההמון הממתין ברחוב, במרפסות, על הגגות ועל פנסי הרחוב. ואז כבמחזה תאטרון נשמעה תרועת חצוצרות שהודיעו על בואו, "ממש כמו בימי יהושע או נפוליאון". כולם פנו לראות את כניסתו של המנהיג. נשים הניפו אל על את ילדיהן, "להראות את האיש הנפלא, את האדם המורם מעם ששמו נישא זה שנה על כל פה מצפון לדרום [...] והלבבות סואנים, וקורא אתה במבט כל אחד מה גדולה התוחלת, מה כבירה האהבה, מה נפלאה הערצה אשר בכל העם הזה לבחירו הצעיר". אז הגיח מוסוליני והתייצב על מרפסת הארמון, הוא הניח את שתי ידיו על המעקה, הרכין ראשו לתודה וההמון פרץ בתרועות ממושכות. בן-אב"י תיאר את הדיאלוג שניהל מוסוליני עם עשרות אלפי הנאספים. בקולו הרועם "ומרעיד הלבבות" שאל הדו"צ'ה את הקהל העצום: "אם אגיד לכם שהמשימה הלאומית לא נשלמה ואמריצכם לנוע לעבר הגבולות, התלכו? ואלפי פיות עונים, נלך! [...] ואם ארצה – שאל וקולו צרד הפעם ועיניו התיזו ניצוצות ופניו האדימו וחורו וסנטרו התרבע עד מאוד – אם ארצה שתרימו כולכם, כולכם את אגרופיכם לקראתכם, אגרופי הכוח האיטלקי בהתחדשותו, אגרופי איטליה הצעירה בהסתערותה – התרימום אז מיד להכות את אשר תכו ולהכניע את אשר תכניעו?" כאן נכנס הקהל הגדול לאקסטזה, ובן-אב"י נשמע כמי שלקה בשיכרון חושים בעצמו. זקנים מחאו כף ברעדה, נשים פרצו בבכי קטוע, ילדים ייללו בשמחת אין סוף. בן-אב"י כתב שהוא על סף דמעות, ודיווח לקוראיו שמעולם לא ראה מחזה מרהיב כזה, מחזה כמעט על-טבעי, שאי אפשר לבארו. הוא השווה את מוסוליני לנפוליאון, לאלכסנדר מוקדון, לנבוכדנצר ולרעמסס. אבל יותר מכול דמה מוסוליני בעיניו לקיסר.¹⁶

בימים הבאים המשיך בן-אב"י לנוע ברכבת הדו"צ'ה ברחבי איטליה. ממילנו יצאה הרכבת השכם בבוקר לבולוניה. למראה מוסוליני וחבר עוזריו הצעירים העולים לרכבת, הוא דימה שקבוצת "בני-בנימין" לפניו... בבולוניה חזרו על עצמם מחזות ההמון המשולהב המחכה לדו"צ'ה בפרחים ובדגלים והמצדיע לו הצדעה פאשיסטית. משם פנו הכול לטקס רב משתתפים בקתדרלת סן פטרונה ובעקבותיו נערכו

חגיגות ענק לכבוד מוסוליני בכיכר העיר. לאחר ארבע שעות שבהן "התהולל העם בהתמסרותו המסתורית לבחיר בניו", חזרו הכול לרכבת ומוסוליני קיים שם מסיבת עיתונאים נוספת, שאותה סיכם במשפט "בעזרת עם כזה אפשר לכבוש את העולם כולו"¹⁷.

מבולוניה המשיכה הרכבת לנסוע לכיוון פירנצה ופרוג'יה. פירנצה התקשטה לכבוד הדו"צ'ה באלפי נורות חשמל ובשמים הייתה תצוגת זיקוקי דינור מרהיבה. אלפי צעירים וצעירות בתלבושת מסורתית חיכו למוסוליני בתחנה. ושוב השווה בן-אב"י את איטליה הפאשיסטית לארץ ישראל ודימה תהלוכה דומה נעה מתחנת הרכבת במושבה הגרמנית לרוממה החדשה. גם הכניסה לפרוג'יה הזכירה משום מה לבן-אב"י את הכניסה לירושלים, עם "אותם הרים גבוהים, אותם שמים בהירים, ואותם בניני אבן ואותם הגגות". אולם למרות אנלוגיות אלה, לא ציין בן-אב"י את מי הוא ראה בתפקיד בן דמותו של הדו"צ'ה בארץ.¹⁸

שלושה ימים נסע בן-אב"י ברכבת הנשיא. לנסיעה נכנס גם ממד מתח, כי לפתע החלה הרכבת להאיץ את מהירותה והתברר שמוסוליני פקד להאיץ את מהירות הרכבת כדי להגיע בזמן לחגיגות ברומא.

ב-29 באוקטובר 1923 שלח בן-אב"י מברק מרומא ובו תיאר את ההכנות "ליום הפשיסט", יום ציון שנה לתפיסת השלטון על ידי מוסוליני. הכותרת הגדולה שפורסמה בדואר היום הכריזה על "ההכנות לחגיגה הגדולה – 300 אלף פשיסטים ישתתפו בחגיגה"¹⁹. כעבור יומיים הוא שלח מברק נוסף ובו תיאר את מיליוני האיטלקים החוגגים בשיכרון חושים.²⁰

בן-אב"י עצמו סיפר שקיבל הזמנה מפוארת המעוטרת באותיות זהב לנשף קבלת פנים שארגן מוסוליני לכבוד מלך איטליה. הוא הגיע לארמונו של הדו"צ'ה לבוש בפראק ותיאר את הארמון כלקוח מסיפורי אלף לילה ולילה. התאספו בו כאלף איש במספר לבושים ועדוים במיטב בגדיהם ותכשיטיהם. כל רומא הייתה שם: האצילים והעשירים החדשים, סוחרים ותעשיינים שזכו להתעשר לאחרונה בזכות המשטר החדש, ולצדם מיטב היוצרים האיטלקים, סופרים ואמנים, וגם קציני צבא במדיהם המפוארים וחרבותיהם המבריקות, והנשים היפהפיות בתסרוקות הרומאיות. עם אלה התערבו ראשי מפלגות הפועלים "בפרצופיהם העזים", ולצדם "בני איטליה החדשה", אנשי המפלגה הפאשיסטית בלבושם השחור. לגבי בן-אב"י הצבע השחור היה סמל לפשטות ולחזק בעת ובעונה אחת.

גם בטקס זה נפגש בן-אב"י פנים אל פנים עם הדו"צ'ה וזה לא רק שקיבלו בחיור, אלא לחש באוזנו של המלך עליו. "ויעיף גם המלך את עיניו לראותי ומצחו הקמוט אף שפתי החיורות הוארו ביפעה אפרתית וחמה"²¹.

למחרת התקיימה מסיבת עיתונאים האחרונה של מוסוליני והפעם, כתב בן-אב"י, היה הדו"צ'ה "ממש אחד משלנו, לא יותר הראש הקיסרי והמבט הנפוליאוני, לא יותר הקול הדברני והתנועות המדיניות, אלא איש כאחד האנשים. בן אדם חביב וטוב, איש שיחה מהיר וצחקני, שבגדי הרכיבה שלבש הוסיפו לו חן מיוחד". הוא ישב מאחורי שולחן, ידיי משולבות על חזהו, וביקש מהעיתונאים להתחיל לדבר. העיתונאים רצו לשמוע אותו והוא רצה לשמוע אותם. העיתונאים שאלו שאלות חקרניות, רבים ניסו להפילו בפח הביקורת והחקירה המשפטית, אבל מוסוליני התמודד יפה עם השאלות והצלח לשכנע, לדברי בן-אב"י, גם את העיתונאים הספקנים כי דבר גדול וכביר וחשוב וכבד מתחולל עתה באיטליה. בתום מסיבת העיתונאים, סיפר בן-אב"י, הצטלמו הכול

מלודרמטי שבמרכזו סיפור הגילוי מחדש של העם העברי הקדמון, התרגש מהניסיון להולדה מחדש של העבר האימפריאלי הרומי באמצעות קרנבל פאשיסטי ענק ומרהיב. בכתבותיו ניסה לחבר בין דמות "היהודי החדש", העברי, יליד הארץ, האדם "הבריא", לדמותו של האיטלקי החדש, הפאשיסט החזק והגאה המחזיר עטרה ליושנה. פולחן הכוח התאטרלי של הדוֹצ'ה קסם ליהודי הירושלמי. עולם החגיגות וקבלות הפנים נראה לו כעולם אלף לילה ולילה, עולם של פלאות שבו ממלא הלאום החוזר לשורשיו ההיסטוריים והמגולם על ידי המנהיג הכול-יכול, את השחקן המרכזי.

הביקור של בן־אב"י באיטליה הפאשיסטית היה מפגש מרתק בין עיתון המון המנסה להעצים את האירוע ולהפכו לסיפור ספקטקולרי הפונה לרגש ולחושים, ומנסה להדהים ולהלהיב, לאירוע עצמו – חגיגות המשטר הפאשיסטי שאורגנו בידי במאי אחר, מוסוליני. הוא בנה ספקטקל אדיר ממדים ומדהים בעוצמתו, קרנבל ענק שבו משתתף הקהל בצופה וכשחקן גם יחד. הספקטקל תיאר את הרגנרציה, תהליך צמיחתו של העם האיטלקי החדש.

במידה רבה היה הספקטקל אחד מעקרונות היסוד של עיתון ההמון. מול הגישה הביקורתית והצינית של עיתונות העילית הארץ־ישראלית, מול "הפלפול הגלותי" של עיתוני "אסכולת אודסה", שראו את המציאות כאפורה, כמייגעת וכחסרת הילה, שאף **דואר היום** להפוך את המציאות הארץ־ישראלית לספקטקולרית, למפגן מתמשך של הוד והדר, לחגיגת ענק ממגנת של ההולדה מחדש של העם העברי. הפעילות הריטואלית החילונית שעיתון ההמון השתתף בה הייתה אמורה להיות הכלי המרכזי להגדרת זהותו של היהודי החדש ובסיס להגדרתה של תרבות המון עברית חדשה הממזגת את ההוד וההדר של מדינת הלאום המועצמים עד אבסורד עם תרבות צרכנית־הדוניסטית.

לאורך כל ביקורו עשה בן־אב"י אנלוגיה בין איטליה הפאשיסטית לארץ ישראל הצינית. את מוסוליני הוא דימה להרצל, ואת חבר עוזריו הצעירים ל"בני־בנימין". את פרוג'יה הוא דימה לירושלים, וראה כזכור בעיני רוחו תהלוכת צעירים הנעה ברחובות ירושלים כמו זו שהתנהלה ברחובות פירנצה לכבוד הדוֹצ'ה. ללא ספק הייתה בסדרת הכתבות של בן־אב"י כמיהה למנהיג ציוני בנוסח מוסוליני, למנהיג בעל כריזמה ועוצמה "מהפנטת" שיגלם באישיותו את החזרה לשורשים ההרואיים של העם העברי ואת הכמיהה למדינת לאום רבת עוצמה.

ממוסוליני לז'בוטינסקי

לאחר חזרתו לארץ המשיך בן־אב"י להביע תמיכה בפאשיזם האיטלקי ובמנהיגו, וגם כשנסע למסע הרצאות בחו"ל לא היסס לתמוך בדוֹצ'ה. בסוף דצמבר 1927 דיווח העיתון **דבר** על מסיבה שנערכה לכבוד עורך **דואר היום** באחד האולמות המפוארים בניו יורק. במקום נכחו סופרים ועיתונאים רבים ששיבחו את בן־אב"י. הדברים שנאמרו במסיבה פורסמו בעיתון **הדואר הניו יורקי** (גיליון ד), ו**דבר** ציטט ממנו.

עיקר הדוברים במסיבה התייחסו לעובדה שבן־אב"י הביע אהדה לפאשיזם האיטלקי. אחד הדוברים באירוע, מ' ריבולוב, אמר שאמנם הוא עצמו מתנגד לפאשיזם, "ובכל זאת, אנו יכולים לראות בהצהרותיו הפאשיסטיות של בן־אב"י העזה עיתונאית מעניינת ויפה. זוהי מצדו שחיה נגד הזרם וכל שחיה נגד הזרם יש בה מן הכוח והיופי, מן הטוב והמועיל מפני שדוחפת היא את הקהל למחשבות ולהרהורים לתיקון הדרכים העקלקלות והמרדימות". דובר אחר באירוע, ד"ר ש'

יום הפשיסטים ברומא

החכמות לחגיגה הגדולה. – 300 אלף פשיסטים ישתתפו בחגיגה. – גמר המשבר בתוך הפשיסטים

(שורות נבחרות מיומון ה"מוללי")

17.10.27 29 לאוקטובר בלילה

מחר, שלשים לאוקטובר, תחוג איטליה הפשיסטית את היום-השנה לכניסת הצבא הפשיסטי לרומא, יום זה התקשר בכל איטליה כחג לאומי, מחרגע שזו מוסוליני עלה על כסא השלטון והוכרז לרבית של איטליה, עד כמה גדולה קרובת היום הזה בעיני העם האיטלקי, יש לראות מהעובדות שהחכמות לחגיגה זו הטונות הוליוודיות לפני שבועים, חזון נירר אפילו בהוג מליוניו של המלך בעצמו, או בהג הכתרתו.

הערב נגמדו כמעט כל החכמות לחגיגה הגדולה של מחר, ותכורה הפשיסטית לכבושה כבר פאר וחזר לכבוד היום, גורדים רבים של פשיסטים בכתונותיהם השחורות מושיטים לבוא מכל קצו הארץ, כדי להשתתף בחגיגה הרשמית, ועד מחר בבקר ימצאו ברומא כשלוש מאות אלף פשיסטים, מלבד גודי הפשיסטים המקומיים.

בתי-המלון, בתי-המקדונים, בתי-המסעדות ומר מלאים אורחים עד אפס מקום, ומפאת דחוק הגודל יצטרפו אורחים רבים לעבוד את כל היליה הזה בבתי-הקולות.

העיר מובלת כיום של רגלים, ולאורך רחובותיה שבוים יעבר המנצח-מוסוליני, בידו למקום החגיגה מהמסכים שערי-כבוד לרוב.

על המגרש הרחב אשר במבוי העיר מופו החגיגה המוזיקלית נעשה הכנות יצאות-מן-הכסף, כהמש-מאות אירונים איטלקים עובדים כבר בתחנה המרכזית של התעוקות ועם האות זריאטוק, יעופו מחר בבקר על פני הבירה ויעשו המרוגים שונים עד גמי החגיגה הרשמית, מארמון ננצ'י-מוזיעים ל' כי אלפים ערונאים וכתבי-עיתונים מכל אפסי העולם קבלו רשאונות מיוחדים להשתתף בחגיגת מחר.

המלך וחברי בית-המלכות, ראש-הזורה וחבריו וכל צירי הממשלה יתו כראש המשתתפים, גם האפיפיור תודיע, כי הוא ישלח לחגיגה את החשמן נספאר, וזירי-החיצון, למען ישתתף בה בשם הוותיקן.

ה' מוסוליני ישא מנאם חשוב על המצב המדיני הכללי ויביע, דרך-אגב, את בשורת השלום בקרב מנהג הפשיסטית, שבזמן האחרון גודעו כמעט עד היסוד.

הודות לתקיפותיו ולכשרונו המדיני של זה מוסוליני, הושג קץ עוד השבוע לסכסוכים ולהלוקי-העונות ששררו בקרב מנהיגי הפשיסטים עצמם ביום לעצם תכניתם הכללית, וההגירה יום-מהר הפיע הפשיסטיות האיטלקית מוצקה ומאוחדת כבימת הראשונים.

עם מוסוליני "ונפרדו בקריאות הידד לפשיסטיות הרעננה ולאיטליה האדירה!"²²

תומך נלהב בפאשיזם

בדיווחיו התגלה בן־אב"י כתומך נלהב במוסוליני ובפאשיזם האיטלקי. האופי הבומבסטי, הפתטי, והתאטרליות המוגזמת של הפאשיזם האיטלקי קסמו לו. מי שראה את עצמו כ"ילד העברי הראשון", מי שחי בסרט

הערצה זו הלכה והתחזקה במשך השנים. כעבור שנתיים, בתחילת אוקטובר 1928, בא ז'בוטינסקי פעם נוספת לארץ והכריז שהוא מתכוון הפעם להשתקע. ב-5 באוקטובר הוציא דואר היום הוספה מיוחדת על בואו של האיש לנמל יפו. יומיים מאוחר יותר, ביום ראשון 7 באוקטובר 1928, הציב בן-אב"י בראש העמוד הראשון של העיתון את הכותרת: "ברוך בואך גיבור החיל". הוא פנה אליו בשם כל ארץ ישראל "הרעננה, החיה, החולמת הנועזת", והוסיף: "דווקא מכיוון שהרגשנו עצמינו חסרי מנהיג, קראנוך, כחכות האם לבנה בכורה חיינו לך, כייחל הריבה לעלם בכירה, יחלנו לך [...] אזרח ומצביא, עסקן וגיבור, מנהיג ומדינאי שלקולו תשמע הגולה ולשאגתו יחרד הניכר".²⁷ בן-אב"י לא היה הקול היחיד בדואר היום שאהד את מוסוליני וחפשו לו מקבילה ארץ-ישראלית. כזכור, יהודה אדמוני הגן כבר בשנת 1923 על הדיקטטורה הפאשיסטית האיטלקית. בספטמבר 1928 הצטרף אבא אחימאיר למערכת דואר היום ומיד צירף את קולו לאוהדי הפאשיזם באופן הגלוי ביותר בדמות טור שבועי בשם "מפנסקו של פאשיסטן". בעקבות בואו של ז'בוטינסקי לארץ, פרסם אחימאיר ב-10 באוקטובר 1928 בדואר היום מאמר בטורו שנשא את הכותרת "בקשר עם בואו של הדוצ'ה שלנו". למי שעדיין לא ידע את פשר המושג הסביר אחימאיר בתחילת המאמר ש"דוצ'ה באיטלקית מובנו מנהיג, והאיטלקים אוהבים לכתוב את מוסוליני בשם זה". המונח, אם כן, צמח מלמטה על פי אחימאיר, כביטוי להתלהבות והערצה עממית עצומה למנהיג.

עיקרו של המאמר של אחימאיר עוסק בצורך של הציבור הארץ-ישראלי להתמסר כל כולו לדוצ'ה העברי, ז'בוטינסקי: "הצורך – יותר מזה – ההכרח, לא רק להאמין באל מסתתר, או בבול עץ המסמל אותו; להעריץ לא רק נביא שחי ומת לפני עיני ועידינים, כי אם גם להעריץ, להעריץ עד כלות הנפש את הגיבור החי והמתהלך בתוכנו". אחימאיר יצא נגד הנטייה היהודית הביקורתית-ספקנית לבטל את פולחן הגיבור ולראות בו אמונה טפלה. הוא סבר שדווקא הביטול היהודי הזה של הסגידה למנהיג נבחר היא הסיבה לשפל מעמדו של העם היהודי במובן האנושי והציבורי. הוא הזכיר "ללועגים שבתוכנו, ל'חכמים' שבקרבו" שבלעדי האמונה העיוורת של העם התורכי במנהיגו אתא-תורך לא יכול היה העם הזה להתרומם משפל עמדתו שבו הוא נמצא זה עשרות שנים. הערצת המנהיג הובילה לפריחתם והתחזקותם גם של עמים אחרים. באיטליה, הערצת מוסוליני תרמה לדבריו לגדולתה, וגם ברוסיה הקל פולחן המנהיג על התמדת השלטון הבולשוויקי שם. לטענתו העם היהודי, עם הספר, היה מסוגל עד עתה להעריץ רק גיבורים רוחניים, מיהודה הלוי ועד ביאליק. דוד המלך לא נערץ כאיש מדינה אלא כ"נעים זמירות ישראל". העם היהודי מעריץ אנשי רוח דתיים וחילוניים, אבל הוא לא מסוגל להעריץ דמות מדינית וצבאית. אולי זאת הסיבה למעמדו המדיני העגום. לפיכך תנאי ראשון לתחייה לאומית היא טיפוח פולחן חדש של הערצת המנהיג המדיני. אמנם מספר האנשים שנקבצו תחת דגלו של ז'בוטינסקי היה מועט, אבל אחימאיר הציע לו ללמוד מאסטרטגיית האוונגרד של לנין: "אל ייפול רוחו של הדוצ'ה שתחת דיגלו התאסף רק קומץ. דרכו של עולם כך, המועט ישלוט ברוב. ישלוט ממש, בכוח הנשק או בכוח אמונתו. על הדוצ'ה העברי לארגן כאן את קומץ האנשים המסוגלים לסור למשמעתו. ליצר את 'המשמרת הלאומית' ואל לו להפנות את עתותיו לכבוד העדר הרב". הרצל ייסד את הציונות המדינית, וז'בוטינסקי הוא

ברנשטיין, שיבח את בן-אב"י על תמיכתו בפאשיזם והוסיף: "תכונתו הפאשיסטית היא אולי הכי מקורית בכל הופעתו העיתונאית, מפני שרואה אני בה את מחאת ארץ-ישראל הצעירה נגד הריקבון הגלותי". וד"ר מרגושם, עורך העיתון האידי דער טאג, סיכם את האירוע בדברים הבאים: "בפשיסטיותו של בן-אב"י שומע אני ואתי כל השואפים לציון העתידה, את קולה החי של ארץ-ישראל הבריאה והרעננה, ארץ ישראל הטבעית והאהובה".

בסיום הערב הודה בן-אב"י למברכיו והביע תקווה שהרעיון הפאשיסטי יופץ בקרב הנוער בארץ. הוא חתם את דבריו בהבעת תקווה להופעתו של "דוצ'ה" עברי: "פאשיסטיות שכזאת עם מוסוליני עברי – ושמו כבר בכיס".²⁸ שמו של המנהיג המיוחל נחשף בדמותו של ראש התנועה הרוויזיוניסטית, זאב ז'בוטינסקי. בזיכרונותיו הסביר בן-אב"י את פשר הערצה זו:

וכן הייתי מלא חיבה והערצה רגשית, ל"זאב הגדול", יוצר הלגיון העברי בימי מלחה"ע הראשונה, יוצר הסתדרות הציונים הרוויזיוניסטים וארגון הנוער בית"ר. בשרדו הצבאי שבו היה אוהב להופיע בפני אלפי מעריציו, בעיניו המעמיקות להינעץ – מבעד למשקפיו המבריקים – עמוק-עמוק בלבות רואיו, בשפתיו הבולטות אולי קצת יותר מן המידה, בסנטר המרובע והפוקד – עשה עלי רושם רב.²⁹

לא במקרה מזכיר תיאור זה את דמותו של מוסוליני, שהוצג גם הוא כבעל עיניים חזקות ומעמיקות להינעץ, וסנטר מרובע ופוקד. בן-אב"י החליט שז'בוטינסקי הוא המנהיג המיוחל כבר כמה שנים קודם לכן. בתחילת אוקטובר 1926 בא ז'בוטינסקי לארץ והתקבל בהתלהבות על ידי קהל נלהב של עשרות אלפי אנשים בתל-אביב ובירושלים. למחרת אספת העם העניקת בירושלים הקדיש לו בן-אב"י מאמר מערכת בעמוד הראשון של דואר היום והגדיר את בואו לארץ כ"מאורע דורי" שלא זכינו לראותו כאן זה עשרות שנים, אולי מאז ביקורו של הרצל. הניסיון של העיתונות העוינת, דבר והארץ, להחניק ולצמצם את הרושם שיצר כאן ז'בוטינסקי לא יצליח, כי האיש הותיר כאן רושם אדיר ובל יימחה: "קולו כאריה ישאג, עיניו כנמר תלהטנה, אגרופיו כפיל יהלמו [...] ומקצווי ארץ-ישראל עד קצווי הגולה ייוודע הדבר לתהילה".²⁵ בן-אב"י לא הסתיר שיש בין ז'בוטינסקי לבין אי הסכמות בכמה שאלות עקרוניות, כמו שאלת היחס לערבים. בניגוד לגישת בן-אב"י, שהאמין בדיאלוג ובהתקרבות בין העמים, דגל ז'בוטינסקי ביחס נוקשה כלפיהם. כך גם בשאלת גבולות המדינה היהודית העתידית. בעוד ז'בוטינסקי תמך ברעיון שתי גדות לירדן, דגל בן-אב"י בגישה טריטוריאלית מינימליסטית שתבוא לביטוייה בתכנית הקנטונים שלו. אבל לא היה באי הסכמות אלה לפגוע בהערצתו העצומה לאיש. בן-אב"י שדיבר בשם עיתונו, חזר והדגיש שאנחנו כמו ז'בוטינסקי, כמהים לשינוי יסודי ומכריע בחיינו הציבוריים, רוצים מהפכה בניהול הבית הלאומי העברי, שואפים כמוהו לראות עצמאות לאומית על אדמתנו. "בדעות אילו, בדרישה זאת, בחלום זה, ז'בוטינסקי הוא שופר, נס ודגל, הנועז, האמיץ והחופשי שבכולנו הוא". לפיכך, טען בן-אב"י, ז'בוטינסקי הוא המנהיג המיוחל, זה שציפינו לבואו מאז הסתלקותו של הרצל. לאיש נוכחות אדירה, ממש מאגית, ובין אם נלך לשמוע אותו או נישאר בבית, "את שמו אנו שומעים, את קווי פניו אנו רואים, את השפעתו, את קיסמו, את כישופו אנו מרגישים, כמוסוליני באיטליה, כן ז'בוטינסקי בארץ-ישראל, הוא נע והכל נעים אתו, הוא דומם והכל ידומו אחריו, הוא רוצה והכל ירצו מה שירצה".²⁶

- 4 "תוכניתנו", דואר היום, 8.8.1919.
 5 שם.
 6 בן-אב"י, "מוסוליני", דואר היום, 2.11.1922.
 7 שם.
 8 א' בן-אב"י, עם שחר עצמאותנו: זכרונות חייו של הילד העברי הראשון, ירושלים 1961, עמ' 431-433 (להלן: בן-אב"י, עם שחר עצמאותנו).
 9 שם, עמ' 441-435.
 10 י' אדמוני, "שאלת הדברות", דואר היום, 16.10.1923.
 11 בן-אב"י, "עם מוסוליני", שם, 29.10.1923. מפתחה זו אפשר להתרשם שבן-אב"י ראה את מוסוליני לראשונה באוקטובר 1923, אבל כזכור הוא דיווח שנה קודם לכן שכבר פגש במוסוליני בסוף 1921. נראה שלצורך יצירת אפקט דרמטי העדיף בן-אב"י להציג את המפגש ב-1923 כאילו היה המפגש הראשון.
 12 שם.
 13 שם.
 14 בן-אב"י, עם שחר עצמאותנו, שם, עמ' 438-440.
 15 הנ"ל, "חגיגות הפשיסטיות", דואר היום, 7.11.1923.
 16 הנ"ל, "קיסר", שם, 12.11.1923.
 17 הנ"ל, "ברוכת הנשיא", שם, 15.11.1923.
 18 הנ"ל, "ברומא", שם, 16.11.1923.
 19 הנ"ל, "יום הפשיסט ברומא", שם, 30.10.1923.
 20 הנ"ל, "חגיגות הפשיסטים ברומא", שם, 2.11.1923.
 21 הנ"ל, "בתוך הארמונות", שם, 18.11.1923.
 22 שם.
 23 "בין השיטין", דבר, 22.12.1927.
 24 א' בן-אב"י, עם שחר עצמאותנו, שם, עמ' 477-478.
 25 הנ"ל, "בראש תל-אביב", דואר היום, 20.10.1926.
 26 שם.
 27 דואר היום, 7.10.1928.
 28 אב"א אחימאיר, "מפנקסו של פאשיסטן: בקשר עם בואו של הדוצ'ה שלנו", שם, 10.10.1928.
 29 על העברת דואר היום לז'בוטינסקי, ראו ע' אלידע, "מעיתונות מסחרית לעיתונות מפלגתית", קשר, 24 (נובמבר 1998), עמ' 68-75. ראו גם הנ"ל, "בין סנסציה לפוליטיקה – עיתון דואר היום ומאורעות 1929", קשר, 34 (מאי 2006), עמ' 105-114. הנ"ל, "דואר היום הרוזיוניסטי: לתולדות פרשה עיתונאית מרתקת", שם, 17 (מאי 1995), עמ' 73-86.
 30 בן-אב"י, עם שחר עצמאותנו, עמ' 499-505.
 31 על יחסי בן-אב"י עם מוסוליני בגרסת חמדה בן-יהודה, ראו ח' בן יהודה, נושא הדגל: חיי איתמר בן-אב"י, ירושלים 1944, עמ' 217-219.

זה שיגשים אותה. הוא סבר שיש לפעול לריכוז הכוחות סביב דמותו הפלאית של ה"דוצ'ה העברי". יש לסור לפקודתו ולפנות אליו במילים "נעשה ונשמע". ובעיקר יש לשמור על "הדוצ'ה שלנו" מכל משמר "כי רבים ועצומים אויבי רעיון המדינה מקרבנו".²⁸ ז'בוטינסקי עצמו התנער מכל ניסיון מצד בן-אב"י או מצד אחימאיר וחברו יהושע השל ייבין להשוותו למוסוליני.

התיווך שנכשל

הערצתו של בן-אב"י לז'בוטינסקי לא ידעה גבול והובילה אותו בסופו של דבר להעביר לו את עיתונו בחכירה תמורת סכום סמלי בדצמבר 1928, לשנתיים. בן-אב"י סבר שנוכחות ז'בוטינסקי כעורך ראשי תגדיל את פופולריות דואר היום. במקביל הוא סבר שבעזרת עיתון ההמון הסנסציוני שלו יצליח ז'בוטינסקי להפוך למנהיג הפוליטי המוביל ביישוב.²⁹ אולם במהרה התגלעו חיכוכים קשים בין בן-אב"י לאנשיו של ז'בוטינסקי, אחימאיר וייבין, לאחר שהסתבר שעמדתו של בן-אב"י בנושא פתרון הסכסוך היהודי-ערבי, שזכתה לשם "תכנית הקנטונים", שונה בתכלית מזו של ז'בוטינסקי. למרות ההתרחקות והעוינות שהלכה וגברה בין בן-אב"י לרוזיוניסטים לא השתנה הרבה יחסו המעריץ לז'בוטינסקי. הוא ראה בו דמות מופת הראויה להנהיג את הציבור העברי בדרכו לעצמאות.

גם למוסוליני המשיך בן-אב"י להפגין יחס הערצה והערכה, וכך לאיטליה הפאשיסטית. כביטוי לתמיכה זו הוא שימש באמצע שנות השלושים נשיא המועדון העברי-איטלקי בתל-אביב. בן-אב"י סיפר בזיכרונותיו שב-1938 הוא הציע להנהגה הציונית לתווך בינה ובין מוסוליני כדי להשפיע עליו שלא יישם את מדיניותו האנטישמית של היטלר בארצו. הוא בא לרומא בפעם האחרונה כשבועיים לאחר הסכם מינכן, אבל הצליח להיפגש רק עם עוזר שר החוץ האיטלקי שהסביר לו שאין סיכוי לשנות את עמדתו הפרו-נאצית של מוסוליני.³⁰ למרות קבלת חוקי הגזע, לא אמר בן-אב"י נואש. חמדה בן-יהודה סיפרה שהוא המשיך להציע את שירותי התיווך שלו עם מוסוליני לנציגי בעלות הברית גם כששהה בגלות באמריקה, אולם להצעה זו לא היה המשך.³¹

הערות

- 1 "שעה אחרונה", דואר היום, 17.10.1923.
- 2 ע' אלידע, "עיתונות 'צהובה' מול עיתונות 'הגונה', הדיון על דמות העיתונות העברית בשנות ה-20", קשר, 26 (נובמבר 1999), עמ' 37-48.
- 3 שם. על ביקור נורטקליף ראו א' בן-אב"י, "כה דיבר לורד נורטקליף", דואר היום, 10.2.1922.